

САНКТУАРІЙ У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ КАТОЛИЦЬКОГО ПАЛОМНИТВА

Я.М. Попович

Житомирський національний університет, м. Житомир, Україна

У Католицькій церкві паломництво виступає важливою культовою практикою, що виразно репрезентує комунікативний вимір релігії. У паломництвах головними географічно-смісловими об'єктами вважаються т. зв. санктуарії.

Санктуарій - це місце, що наділяється аксіологічними характеристиками сакральності та представляється в конкретному храмі чи храмово-монастирському комплексі.

Традиційно окремі шановані святині чи монастирі зводяться на місцях, що вважаються святими через епіфанічні проявлення в них. Санктуарії вшановуються у багатьох релігіях, наприклад, одним із найдавніших у Європі можна вважати монументальний архітектурний комплекс у Стоунхендж. У давніх слов'ян на санктуарії відбиралися переважно місця за географічними й рельєфними властивостями - вершини гір, гірські пасма, річки, острови й півострови. Нерідко на місці цих давньослов'янських капищ зводилися християнські святині, що можна визначити як визнання священних властивостей у загальному контексті сакральної географії.

У католицизмі вшановуються як загальнохристиянські святі місця (наприклад, пов'язані з земним життям Ісуса Христа в Святій Землі), так і ті, що визнаються такими, в яких відбувалися містичні прояви небесного одкровення, що визнано несуперечливим із віровченням Католицької церкви (це основна вимога у визнанні цих феноменів правдивими). Найчастіше західне християнство наділяє сакральною семантикою ті місця й місцевості, де відбувалися появи Пресвятої Діви Марії, що нерозривно пов'язане із догматами про співвідкупительну роль Богородиці в сотеріологічному контексті.

Компендіум віровчення католицької церкви вважає санктуарії особливим простором, в якому надприродним чином виявляється Господня благодать; це місця котрі особливо освятив Бог та до яких здійснюють прощу численні вірні. У багатьох із цих місць відбулися надзвичайні речі, об'явлення, чудесні оздоровлення та навернення.

Католицькі санктуарії мають свої організаційні особливості: у них зазвичай призначається ректор або інший керівник, завданням котрого є турбота про паломників, забезпечення їм доступу до форм культу,

передусім літургійних (особливо церковних таїнств), адже однією з основних цілей вірних є отримання відпущення гріхів. Ректор санктuarioю відповідає теж за документацію та вотуми (окремі пожертви-подарунки за духовні та фізичні благодаті). Наведемо приклад діяльності ректорату світового санктuarioю Божого Милосердя в Кракові-Лагевніках (Польща). Ректорат цієї святині діє на підставі окремого статуту ректорального костелу, який затвердив митрополит краківський. Діяльність ректорату охоплює базиліку Божого Милосердя, нові будівлі та каплиці. Під час свого візиту до Польщі та консекрації нового храму, зведеного у сучасному архітектурному стилі, папа Іван Павло II довірив турботу про духовний та матеріальний вигляд санктuarioю о. кардиналові Францішкові Махарському, цілій Краківській архідієцезії та згромадженню сестер Матері Божої Милосердя (саме до цього згромадження належала св. сестра Фаустина Ковальська, котра в своїх містичних одкровеннях звістила світові про важливість культу Божого милосердя). До основних завдань санктuarioю Божого Милосердя належить паломницьке душ пастирство, що виражається у проголошенні Божого слова, відправлення святих таїнств, особливо сповіді й евхаристії, а також сприяння в отриманні відпустів та підтримка різних форм народної побожності. У межах ректорату діє душпастирський дім із конференційною залою, готельно-торгівельним комплексом [Див.: 3].

У санктuarioях Католицька церква вділяє т. зв. відпусти, що є важливим поняттям католицької теології. Відпуст - дарування Богом дочасної кари за гріхи, які стали відпущені у відношенні до віри. Відпуст може бути повним (повне дарування кари за гріхи) і частковим (зменшення кари). Відпуст вділяється живим або померлим, але лише християнам.

Загальними та необхідними умовами для всіх відпустів є:

- бути охрещеним, неекскомунікованим (тобто невідлученим від Церкви), а також перебувати в стані освячуючої благодаті (покаятися в таїнстві сповіді та прийняти евхаристію) [4, s. 25, № 17 §1];
- намір принаймні загальної інтенції отримання відпусту в окресленому часі та виконання дій, відповідно до конкретного відпусту [4, s. 25, № 17 §2];

У санктuarioях часто вділяється повний відпуст, за таких умов:

- виключення прив'язання до будь-якого гріха, зокрема щоденного;
- виконання дії, пов'язаної з відпустом;
- відбуття сповіді;
- прийняття евхаристійного причастя;

- молитва в інтенціях Святійшого Отця (наприклад, «Отче наш» та «Радуйся, Маріє») [4, s. 25-26, № 20 §1].

Поняття відпусту тісно пов'язане з вченням, що стосується влади в Церкві, і т. зв. «правом ключів», а також із вірою обмін благодатями між живими та померлими, тобто т. зв. спілкування святих. На відміну від таїнств, які є благодаттю та впроваджують у стан освячуючої благодаті, відпусти є наслідком компенсації.

У «Катехизмі Католицької церкви» читаємо таке пояснення цього поняття «права ключів»: «Після Свого воскресіння Христос послав апостолів «у Його ім'я» проповідувати «покаяння на відпущення гріхів усім народам» (Лк. 24, 47). Цю «службу примирення» (2 Кор. 5,18) апостоли і їх наступники виконують, не лише проповідуючи людям Боже прощення, заслужене для нас Христом, і закликаючи їх до навернення і до віри, а також уділяючи їм відпущення гріхів через Хрещення і примиряючи їх з Богом і Церквою завдяки владі ключів, отриманій від Христа» [1, с. 244; арт. 981].

Санктуарії прийняти поділяти на окремі види, в залежності від того, яка влада їх заснувала:

- дієцезіальні (єпархіальні) (заснував певний єпархіальний єпископ);
- національні (конференція католицького єпископату певної держави);
- міжнародні (Апостольська Столиця).

В Україні серед дієцезальних санктуаріїв можна виділити, наприклад, Санктуарій Матері Божої Святого Скапулярія у Більшівцях (Івано-Франківська область, Львівська архідієцезія), відродженням якого опікується орден братів менших конвентуальних (францисканці).

Національним в Україні є санктуарій Матері Божої Святого Скапулярію у Бердичеві, який провадять брати босі кармеліти.

Серед міжнародних католицьких санктуаріїв варто виділити, приміром, такі: санктуарій Матері Божої з Гвадалупе (Мексика), санктуарій Матері Божої Фатімської (Португалія), санктуарій Пресвятої Діви Марії Ясногурської (Польща, Ченстохова), санктуарій Св. Архангела Михаїла в Монте Сант Анджело (Італія) тощо.

Зважаючи на духовне значення санктуаріїв, сучасна католицька моральна теологія метафорично використала це поняття у визначенні людського сумління, називаючи його «найтаємничішим осередком та санктуарієм людини» (документ II Ватиканського собору «Gaudium et spes»).

Санктуарії - це наділені сакральною та фідеїстичною семантикою локуси священної топографії, котрі представляють багатий релігійно-

культурний спадок Католицької церкви та відповідного національного дискурсу. Кожен із них відзначається самобутніми характеристиками, сформованими предметами культу, особливостями місцевості, духовними потребами, аксіологічними домінантами та іншими умовами, а також відіграє важливу комунікативно-духовну роль у житті як Вселенської церкви загалом, так і локальної зокрема.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Катехизм Католицької церкви. - Б. м., Синод УГКЦ, 2002. - 772 с.
2. Codex Iuris canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus, Kodeks prawa kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu. tekst dwujęzyczny, Edward Sztafrowski (tłumaczenie) i komisja naukowa pod redakcją Kazimierza Dynarskiego. - Poznań : Pallottinum, 1984. - 942 s.
3. Rektorat Sanktuarium Bożego Miłosierdzia [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.milosierdzie.pl/lagiewniki/index.php/pl/rektorat-sanktuarium-bozego-milosierdzia.html#_UmIxY_XWjIU
4. Wykaz odpustów : normy i nadania : wydanie wzorcowe według łacinskiego wydania 4 bis z 2004 r. - Katowice : Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka, cop. 2012. - 142, [2] s.

Екзистенційні та комунікативні питання управління: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 23-25 січня 2014 р. - Суми: Сумський державний університет, 2014. - Ч.1. – С. 146-149.